

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo||nis Episcopi Hal-||berstatten[sis] Homiliarum,
nunc sexto || maiori [pro] ante hac unquam dili||gentia
excusarum, || Pars ...**

praeter omnes omnium appendices, accesserunt iam recens homiliae
aliquot piæ, ante hoc tempus excusæ nusquam

Pars Aestivalis

Haimo <Altissiodorensis>

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1551

VD16 H 222

Dominica v. post pentecosten

urn:nbn:de:hbz:466:1-39335

magni sunt morbi animarum, omnipotens est medicus, qui non uenit uocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Nullum enim uulnus peccati tam magnum est, ut per penitentiam sanari non possit, si tamen medicina penitentiae non negligatur.

Non enim mentitur ille qui ait: In quacunque die peccator conuersus fuerit & ingemuerit, peccata illi us obliuioni tradentur. Et iterum: Viuo ego, dicit dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Hinc peccatricem animam ad penitentiam prouocans, per prophetam dominus dicit: Nunquid potest mater obliuisci infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui, Humana enim natura sicut facile cadit, sic facile surgere potest. Quia sicut ait saluator in presenti lectione,]Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente.]

Jeze. 18. & 33.

Isa. 49.

¶ **DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.** ad Roma, VIII.

¶ **DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.** ad Roma, VIII.

Fratres, Existimo enim quod non sint condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. &c.

Siquis intueatur, quod pro eo quis efficiatur filium excelsi dei, & haeres bonitatis eius & gloriae, Christi quoque unigeniti filii dei cohaeres, etiam si in omnium mandatorum dei obseruantia, & iustificationibus domini sine querela permaneat, & per uigil in his mente perduret: si omnia etiam peccatorum genera, quae inferri humanae naturae uel extrinsecus uel intrinsecus possunt, conferat ad futuram gloriam, quae reuelabitur in sanctis his, quae

1. Cor. 2.

minis ascendit: intelligere potest, quomodo Paulus alius cōsiderans, dixit: [Existimo enim quod non sunt condignæ passionis huius tēporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.] Nihil dignum quidem inueniri uel comparari ad futuram gloriam potest, in quo em̄ mortale immortalibus cōferas, aut inuisibilibus uisibilia, aut æternis temporalia, aut caduca perpetuis?

Nam exexpectatio creaturæ, reuelationem filiorū dei expectat. ¶ Hæc, inquit, quæ nunc uanitati subiecta est. Subiecta autem nō uolēs, neq; sponte propria, sed uolūtate eius, propter ipsum ergo subiecta est. Subiecta autē non ea conditione, ut maneat temper subiecta uanitati, sed cum quadā spe. Quæ autem spes ista sit, commemorat dicens:

Quoniam & ipsa creatura, inquit, liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei. Vanitati enim creatura subiecta est, non uolens, set propter eum qui subiecit eā in spe. ¶ Quæ est ista uanitas, cui creatura dicitur esse subiecta? & quæ est ista corruptio, de cuius seruitute liberādā se sperat? Mihi uideatur q̄ de hac materiali & corruptibili corporum substantia ista dicuntur: neq; em̄ alicui corruptio, nisi corpori dominatur. nam ille interior homo, qui secundum deum creatus est, & ad imaginem dei factus, incorruptibilis & inuisibilis, & secundū propriam sui rationem etiam incorporeus dici potest. Exterior uero homo, & corporeus & corruptibilis dicitur. Propter quod & Paulus dicebat: Nam etsi is qui de foris est homo noster, corrumpitur: sed qui intus est, renouatur. Interioris autē

2. Cor. 4

hominis renouatio, utpoteq est rationalis, & mens
 in cogitatione dei & capacitate sancti spiritus. con-
 stat uero, ut aliqua de tam profundis rebus breui-
 ter & strictim, etiam chartulis committamus. Ex
 ipsa interioris hominis (hoc est, animæ mentisq
 substantia colligamus imaginem, quò uanitati
 creatura subiecta est non uolens, sed propter eum
 qui subiecit eam in spe. Et ipsum, si uidetur, Pau-
 lum ponamus in mediū: cuius utiq anima uel mēs
 qui est interior homo eius, supergreditur & ascē-
 dit omne quod corporeū est, quod uisibile est, quod
 sensui subiaceret & a spectui, & ipsius diuinæ natu-
 ræ efficitur capax. Sed hæc tanta & talis anima ei-
 us subiecta est seruituti, corruptione corporis &
 uanitate eius deuicta. Cōsidera em̄ necessitates cor-
 poris appetentiā cibi, digestionū pudorē, posteri-
 oris reparandæ uerecundiā, ut seruetur soboles,
 ut edatur, ut nutriatur. & uide quanta in his uani-
 tas habeatur, quāta corruptio, cui creaturæ aīa nō
 bilis & rōnalis, licet non uolens, subiecta est. subie-
 ctatū in spe, tps uidelicet sperās quo liberetur, cū
 filiorum dei libertas aduenerit. Hoc est ergo quod
 in alijs aptius de seipso dicebat Apostolus, q̄a dum
 sumus in habitaculo hoc, ingemiscimus. Ipsos q̄
 que angelos, si ad sententiā Pauli respicias, qua di- 2. Cor. 5
 cit. Quia oēs ministeriales spiritus ad ministerium
 missi, ppter eos qui hæreditatem capiunt salutis.
 intelliges aliquid tale gerere, & huic rōni esse sub-
 iectos. Credo etiā ipsos nō uolentes, sed propter
 eum qui subiecit in spe. Voluntati illius quis resi- Rom. 9
 steret? Ego etiā de archangelis tale aliquid intelligere,
 pphetiis inuitor eloquijs. Quid em̄ tantæ uanita-
 tis, tantę corruptionis inuenias, q̄ bella gerere in

hoc mundo, pugnas inter se regum & gentium commouere? Vide ergo quod & in his principum archangelis operis habetur officium, sicut Daniel propheta testatur, dicens quia archangelus loquitur ad eum quod diceret ei, quod pugnauerit aduersum principem Persarum. Et nemo, inquit, fuit mihi in adiutorium, nisi Michael princeps uester. Per haec ergo singula deprehenditur rationalis creatura uanitatis esse subiecta non uolens, sed propter eum quod subiecit eam in spe. Spes namque, ab his rebus corporeis & corruptibilibus aliquando cessandum. Haec enim habet expectationem creatura ista rationalis, ut reuelatio filiorum dei fiat, propter quos angeli mittuntur in ministerium, ut & ipsi cum his quibus ministrauerunt, hereditatem capiant salutis, ut celestium & terrestrium fiat unus grex & unus pastor, & sit deus omnia in omnibus.

Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit & parturit usque adhuc. [¶] Creatura enim, licet non uolens subiecta sit, tamen quam uoluntati cedit eius qui subiecit, etiam affectum quendam & charitatem circa eos exhibet, pro quibus uidetur esse subiecta, & pro doloribus eorum dolet, & pro gemitibus gemit. Si uero ut in alijs exemplaribus inuenitur, ita legamus, Congemiscit & parturit usque adhuc, secundum 1. Cor. 4 illud accipiemus, quod dicit Apostolus genuisse se per euangelium eos, quos per fidem Christi adduxit ad uitam. Vel sicut de alijs dixit: Filioli mei, [¶] quos iterum parturio, donec formetur Christus in uobis. Parturit ergo & recreat eos, quos regenerat ad salutem. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes.

¶ Illud potius in hac intelligimus sententia, q̄ se-
 cundum ea q̄ superius disseruimus, multi sunt spi Heb. 8
 ritus ministeriales, in ministeriū missi propter eos
 qui hæreditatem capiunt salutis. Sub quibus agēs
 unusquisq; credentium, uelut sub tutoribus & p-
 curatoribus instituitur usq; ad p̄finitum tempus a
 patre: hoc est, usq; quod ad legitimam ætatem ani-
 mæ perfectionis supergressus, quoniã seruitus q̄
 aduenerit, ubi quis iam acceperat in timore, a quo
 uelut a p̄dagoogo seruaretur, dignus efficitur a cci
 pere adoptionis spiritum, primitiæ spiritus p̄ quē
 adoptatus in filium, possit esse primitiuorum, &
 ecclesiæ quæ in cælis est, sociari. Et sicut multū dif-
 fert, filium esse q̄ seruū: ita multum differt a mini-
 sterialibus spiritibus spiritus sanctus, cuius primi-
 tias Paulus cū sui similibus habere se dicit. Vnus
 hic modus sit, q̄ sermonis huius intelligentiam po-
 tuimus indagare: uideamus nunc & aliū. Legimus
 apud ip̄m Apostolum, Paulū dona gratiæ sancti- 1. Co. 14
 spūs, multos spiritus noiare, cū dicit: Nunc aut̄ qm̄
 emulatores estis spūm, ad edificationē ecclesiæ q̄
 rite ut abundetis. Et itē alibi: Spirit⁹ p̄phetarū, p̄-
 phetis subiecti sunt, subiectos dicēs spūs p̄pheta-
 rū, nō q̄si meliori inferiores, sed p̄ eo q̄ habens q̄s
 prophetiæ spūm, nō inuitus loq; cogitur, ut illi qui
 habēt spūs immundos: sed cū uult, & oratio postu-
 lat dicēs. Cum uero dicere opportunum non uide-
 bitur, silet, bñ sciens q̄ ipsi sit loquendi, & tēpus ra-
 cendi. Et ideo non ad iniuriā dicitur, q̄ p̄phetis
 subiecti sunt spūs, sed ad dispensationē. Sicut & il- 1. Cor. 15
 lud dictum accipimus de saluatore, quia tunc &
 ipse filius subiectus erit ei, q̄ sibi subdidit om̄ia. Et
 hic em̄ subiectus, nō q̄si inferior dicitur. Quomo

do enim dici potest, qui filius est, & omnia est quod
 pater? Omnia enim, inquit, patris, mea sunt Sed in
 his quos patri subdit credentes in se, quia in uno
 Col. 17. quoque ipsorum se esse dicit, & se in eis dicit esurire
 & sitire & nudum esse, seque pasci in eis & indui profl
 tetur, idcirco & in illis ipse dicitur esse subiectus. Sed
 hæc per excessum quendam dicta sunt, nunc autem
 ad propositum redeamus. Dona ergo diuersa san
 Col. 14. ctis spiritus, a Paulo multi spiritus appellantur. Ho
 rum hoc multorum donorum quicquid est sum
 mum & magnum, sine dubio apostoli consecuti
 sunt, ut idonei essent, sicut & ipse Paulus dicit, ministri
 Rom. 15. stri noui testamenti, & ut replere possint euango
 quod in eos præteritis sublimius & præclariorum col
 larum est sancti spiritus donum, merito primiti
 as sancti spiritus appellauit, & ideo dicit, [Sed & non
 ipsi,] in quibus specialiter designare uidetur apo
 stolicam dignitatem. Nos ergo, inquit, ipsi, hoc est
 apostoli, [primitias spiritus habentes,] qui electi
 sumus ad hoc, ut primitias spiritus acciperemus.
 Quia ipsi intra nos gemimus. [In tantum, inquit, nul
 la creatura est, quæ doloribus & gemitibus uacet, ut
 etiam nos ipsi qui summa ab spiritu sancto electa dona
 percepimus, tamen expectantes ad adoptionem filiorum,
 est perfectionem eorum, quos docere & instituere missi
 sumus, donec uideamus eos in tantum proficere, ut ado
 ptari mereantur in filios, necessario dolemus & ge
 mimus. Adhuc tamen addimus & tertium. Idem ipse Apo
 Col. 1. stolus iterum dicit de domino Iesu Christo, quia sit pri
 mogenitus omnis creaturæ. Ne forte ergo ut il
 le primogenitus dicitur omnis creaturæ, ad quanda
 rationem etiam multorum spirituum primitiæ dica

cur spiritus sanctus. Si uero quod dixit. Et nos ipsi
 primitias spiritus habentes, de omnibus dictum, q
 gratiam baptismi consecuti uidentur, accipies, spe
 randum est quod idem Apostolus dixit: Quod si **Rom. 8**
 primitia sancta, & massa: & si radix sancta, & ra
 mi. Quod si ita sit, tamen ipsius massæ, in q̄ uide
 tur indicari multitudo fidelium, primitia necessa
 rio uidebantur in apostolis collocata. Sic em̄ seri **Eph. 4**
 ptum est, quia in ecclesia posuit deus apostolos, se **1. Cor. 12**
 cundo prophetas, tertio doctores. Isti qui primo
 loco cōstituti sunt, competenter primitias gratiæ
 spiritalis habere credentur.

Adoptionem filiorum dei expectantes.

¶ Nunc iam uideamus, quomodo adoptionem fi
 liorum expectare se dicat, qui in superioribus di
 xit. Qui cum sit spūs, testimonium reddet spiritui
 nostro, quia sumus filij dei, & iterum q̄ modo redē
 ptionem corporis sperat, qui in alijs dixit, Christ⁹
 nos redemit. Sed ut mihi uidetur, ipse hoc eo ser
 mone q̄ in cōsequētibus habetur, absoluit. Ait em̄:

Spe salui facti sumus.

Quod ergo filij sumus, & q̄ redēpti sumus, & q̄ sal
 uati sumus, spe cōsistit. Nunc em̄ uidemus p̄ specu **1. Cor. 13**
 lū & in ænigmate. Per speculū ergo & in ænigma
 te, accepimus & adoptionē & redēptionē. Aduenit
 em̄ plenitudo tēporū. misit deus filiū suū factū ex **Gal. 4**
 auhere, factū sub lege, ut eos q̄ sub lege erāt redi
 meret, ut adoptionē filiorū reciperemus. Recipi
 mus ergo adoptionē, sed istā q̄ est p̄ speculum & in
 ænigmate. Cum autē uenerint q̄ p̄fecta sunt, tunc
 adoptionem facie ad faciem consequemur.

Redēptionē corporis nostri in Chrō Iesu dō

mino nostro.] Quod autem dixit redemptiōem
 corporis nostri, ego arbitror quod totius ecclesie
 indicetur corp^o, sicut & alibi ait: Vos estis corpus
 Christi, & membra ex parte. Omne ergo corpus
 ecclesie redimendum sperat Apostolus. Nec pu-
 tat posse que perfecta sunt, dare singulis quibusq;
 1. Co 12. membris, nisi uniuersum corpus in unū fuerit con-
 gregatum. Potest autem & sic intelligi, ut redem-
 ptionem corporis nostri dixerit illam, quæ in re-
 surrectione futura est: cum non solum anime, sed
 & corpora ueniant ante tribunal Christi, ut repor-
 tet unusquisq; propria corporis prout gessit. Nul-
 lum est creaturæ genus, quod non in homine pos-
 sit agnosci. Ac sic omnis creatura in eo ingemiscit
 & dolet reuelationē filiorum dei expectans, quæ
 corporis etiam resurrectionem, etsi non in omni-
 bus hominibus, omnis tamen a corruptione serui-
 tutis liberabitur, quia & in singulis omnis est. Etsi
 quo alio modo melius potest idem locus aposto-
 licarum literarum intelligi, non tamen ex eisdem
 uerbis consequens est, ut solem & lunam & sidera
 congemiscere credamus, donec in finem seculi a
 corruptionis seruitute liberentur. Quidam etiā sic,
 ut dicant Adam & Euā esse creaturam, per quos
 Gene. 3. primitiæ humani generis procreatæ sunt, quos ser-
 pens olim spe diuinitatis uanitati subiectos, cor-
 ruptioni fecerit deseruire, non per semetipsos so-
 lum peccantes, sed & per serpentis instinctum. &
 ipsi (inquiunt) liberabuntur, ut corruptiōi mortis
 ultra non seruiant. Omnem etiam creaturam di-
 cunt esse eos, quicumq; ante aduētum Christi iusti
 fuerunt, quia & ipsi nondū accipientes, expectant
 deum pro nobis melius aliquid prouidentem. Non

solum autem illi, sed & nos ipsi in quorum diebus redemptionis sacramenta completa sunt: quia nec dum tenemus, sed in spe salui facti sumus: quanuis quæ multi cupierunt iusti uidere, uiderimus.

REPETITIO SVPRADICTORUM ad Romanos.

FRatres, Existimo enim quod non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, &c.] Quod ad comparationem æternæ gloriæ, quam sanctis suis deus ante secula præparauit, nihil condignum quis in hoc seculo passiois poterit sustinere, in præsentia lectione apostolus Paulus breuiter intimauit, dicens [Existimo enim quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis] In quo mortale quid immortali potest comparari, aut inuisibili uisibile, aut æternis temporale? Si quæ tamen in præsentia uita uelut quædam possunt semina gloriæ colligi, futura ista semina ex tribulationibus & passionibus, quæ patiuntur propter iustitiam, colliguntur, sicut abibi dicit idem Apostolus: Quod autem in præsentia est, leue est & momentaneum. Imensum est enim pondus gloriæ futuræ, quam expectamus qui non respicimus ad ea quæ uidentur, sed quæ non uidentur. Quæ enim uidentur, temporalia sunt: quæ non uidentur, æterna sunt. Proinde enim omnis tribulatio, qualiscumque sit quæ acciderit, quanuis seua, quanuis longa uideatur, quasi momentaneum ac leue esse purare oportet, quicumque ad futuram gloriam aspicit, quæ nobis est reuelata atque quæ sita, ubi transformabitur corpus nostrum mor

2. Cor. 4

X

tale, conforme gloriæ corporis filij. Quanto maiores enim tribulationes in hoc mundo pro Christo patimur, tanto amplius nobis magnitudinem gloriæ credamus cumulari. [Nā expectatio creaturæ reuelationem filiorum dei expectat.] Expectatio creaturæ, id est, expectatio hominis rationalis, qui expectat diē iudicij, quo reuelabitur quanta sit gloria preparata his, qui in hoc seculo fideliter pro deo tribulationes sustinent, & laborant in domini uoluntate. [Vanitati enim creatura subiecta est.] id est, omnis homo uanitati huius mundi inuitus est subiectus, quandiu temporalibus deditus est rebus: uel quandiu istis transitorijs utitur, quæ transeunt tanquam umbra, [non uolens.] nō enim sicut sponte peccauit homo, sic etiam sponte damnatus est, sed uoluntate eius qui disponit uersa, cuius etiā homo contempsit præcepta. Subiectus est autem homo uanitati, quam diu in hac mortali uixerit carne, non ut semper maneat uanitati subiectus, sed cum spe retributionis æternæ. Sequitur: [Quoniam & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei.] Creatura autē recte dicitur homo, quam diu creaturæ, non creatori, deseruit. Cum autem fidem perceperit, ac dominum deum suum agnouerit, & eius obedire cœperit uoluntati, nō iā creatura, sed dei filius appellatur. Ista autem creatura, id est, homo, cum diuina inspirante gratia crediderit, liberabitur a seruitute corruptionis, ut non in interitu seruiat, cui seruiūt omnes peccatores, quam diu in peccatis permanent. Liberabitur autem ab ista corruptione & nequitia per fidem in libertatē gloriæ filiorum dei, ita ut iam non carni, nec terre

his sdruiat desiderijs, nec diabolo, sed Christo, cui
 gloriæ particeps & cohæres, ipsius gratia efficia-
 tur. [Scimus em̄ quod om̄is creatura ingemiscit.]
 Quod dicit, om̄is creatura, nunc angelorum &
 hominum naturam dicit: quia ut in euangelio do- Luc. 19. 1
 minus ait, sicut angeli gaudent super pœnitentes,
 ita dolent & ingemiscunt super cōverti nolentes:
 & quotidie nostra spectantes certamina, dolent
 ualde cum uincimur a diabolo: cū uero uincimus,
 multo plus gaudet. Quapropter si cum sanctis an-
 gelis in cælo gaudere cupimus, eorum nunc gau-
 dium in bona nostra conuersatione dignis mori-
 bus, in castitate uitæ magno studio perficere debe-
 mus: ut cum defecerimus ab hac uita carnali, reci-
 piam nos in æterna tabernacula, simul gaudere cū
 illis. [Non solum autem, sed & nosmetipsi,] id est,
 apostoli & apostolici uiri, in ecclesia sanctorū suc-
 cessores apostolorum. [primitias spiritus,] id est,
 pignus & dona sancti spiritus [habentes, intra nos
 gemimus adoptionem filiorum dei, expectantes
 redemptionem corporis nostri.] Gemimus enim
 adoptiuos filios dei, fratres nostros, quos docere
 & instituere missi sumus, donec uideamus eos in
 omni bono proficere, ut filij dei & hæredes Chri-
 sti effici mereantur. Donec ergo nos, nos inquam,
 qui instruimur ab eis, negligimus & ignoramus,
 & emendationis nostræ tempus longius protela-
 mus, donec non inuisibilibus delectamur dolori-
 bus, Apostolus nos commonet ad luctum. Simili-
 ter & sanctis prædicatoribus disciplinam docenti-
 bus, qui cū nostras perspiciunt iniquitates, magno
 se affligunt luctu pro excessibus nostris, & diuinā
 nobis pietatē humiliter de præteritis veniam po-

stulantes, & de futuris custodiã. Hæc ergo & his fl
milia diuigēter ac fideliter cogitantes, nō acquiesca
mus eis, q̄ liberum arbitriū in superbiam extol
lentes, præcipitare semetipsos magis quam eleua
re conātur: sed humiliter cōsideremus illud quod

Phil. 2: Apostolus dicit: Deus qui operatur in uobis & uel
le & perficere p̄ bona uolūrate. Gratias agamus
domino ac saluatori nostro, qui nos nullis præce
dētibz meritis uulneratos sanat, & inimicos re
conciliauit, & de captiuitate redemit, de tenebris
ad lucem reduxit, de morte ad uitam reuocauit. Et
humiliter confitentes fragilitatem nostram, illius

Pfal. 58 misericordiam deprecemur: & quia nos secundū
Psalmissã misericordia sua præuenit, digne in no
bis non solum custodire, sed etiam augere mune
ra uel beneficia sua, quæ ipse dignatus est dare.

DOMINICA V. POST PEN tecosten, Lucae VI.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis:
Estote misericordes, sicut & pater uester mi
sericorsus est. Et reliqua.

Mat. 5. Inter cæteras uirtutes, q̄bus dñs Iesus Christus
I cælestem gloriã quære monuit, præcipue mi
sericordiam commendauit. Deniq; cū in mon
te sedens, octo beatitudines discipulos suos doce
ret, ait inter cætera: Beati misericordes, quoniam
ipsi misericordiam consequentur. Qui quis ergo
ad hoc præmium beatitudinis perungere deside
rat, uirtutem misericordiæ studeat habere. Ut aut
ostenderet non solum gratis, sed etiam ingratis
misericordiam impendendam, postquam senten
tiam de dilectione inimicorum protulit, adiunxit

hoc quod in capite huius lectionis audiimus, dicens: [E. stote ergo misericordes.] Primum ergo etymologiam huius nominis uideamus, ut uirtutes illius perfectius cognoscere ualeamus. Misericordia enim ex corde & miseria cōpositum est nomen, in qua cōpositione ostenditur, quia ubi cōpositum est miseria, ibi necesse est misericordia. Duobus autem modis misericordiam intelligimus: una est corporalis, & altera incorporalis: una uisibilis, & altera inuisibilis. Ad corporalem namque misericordiam pertinet, esurienti cibum, sitienti potum tribuere, uestire nudum, suscipere hospitem, uisitare infirmum, sepelire mortuum, & peccantibus in nobis ex corde dimittere, & necessitati proximorum iuxta uires succurrere, & cetera his similia pietatis opera impendere. At uero spiritalis misericordia est, insipientem docere, consolari dolentem, exhortari bene agentem, corripere negligentem, & superbientem ad humilitatem & satisfactionem prouocare, & cetera talia. Vna est ergo bona, & altera melior: quia tanto est melior misericordia spiritalis quam corporalis, quanto est anima melior quam corpus. Per unam enim reficitur corpus, quod est moriturum, per alteram anima sine fine mansura. Igitur qui utranque potest impendere, perfectus est. Si quis autem spiritalem impendere non ualeat, saltem corporalem non negligat, ut in tributione iustorum audire mereatur: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod uobis paratum est ab origine mundi. Hanc habere uolebat Paulus apostolus discipulos suos, quibus dicebat: Induite uos, sicut electi dei, uiscera misericordiae estote inuicem benigni. Ad hanc habendam Petrus apostolus per

Mat. 25:

Coloss. 3

Ephc. 4.

epistolam fideles erhortatur, dicens. Omnes unanimis in oratione estote, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles.

1. Petr. 3. Tanto ergo studiosus hanc requirere debemus, quanto in eius executione cælestis patris imitatores esse desideramus. Quantū em̄ perfecta sit virtus misericordiæ, hinc liquido ostenditur, cum ad eius exhibitionem ipsius domini prouocamur exemplo. Vnde & subditur. [Sicut & pater uester misericors est.] Vbi notandum quia [sicut] aduerbium similitudinis, non semper ad æqualitatem, sed aliquando pertinet ad similitudinem. Neq; enim sicut dominus est, nos per omnia esse possumus, & tamen iuxta quandam similitudinem, ut Iohannes apostolus ait: Sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Iuxta hunc modum locutionis & in hoc loco, sicut, ad similitudinem pertinet. Dignum est enim, ut sicut nos patrem gloriamur habere in cælis, iuste & pie uiuamus in teris, in tantum ut ipsa bona nostra opera filios dei nos esse demonstrer. Sicut enim in humana nativitate paterni uultus similitudinem frequenter in filiorum facie inspicimus, ita si filij dei esse uolumus, cælestem patrem in terris imitari debemus. Vnde Apostolus ait: Si portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. Et sicut filijs regum cultus preciosior & dignitas sublimior commendatur, sic in nobis, qui filij sumus dei, in bonis operibus uirtutes florere debent, ut charitate fulgidi, in humilitate præcipui, castitate lucidi appareamus, ut impleatur illud quod dominus ait: Sancti eritis, sicut & ego sanctus sum. Estote perfecti, ut sicut ipse pius

Mat. 5. & misericors est, qui solem suum oriri facit super

Laut. 29.

Mat. 5.

bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos:
 itanos non solum amicis, sed etiam inimicis & ex
 traneis bona quæ possumus, impendamus, sicut
 dominus ait: Diligite inimicos uestros, benefacite
 his qui oderunt uos, quatenus in sorte filiorum dei
 cõputari mereamur, impleatur in nobis, quod
 ipse ait in euangelio: Beati pacifici, quoniam filij dei uo
 cabuntur. Nec superfluum uideri debet, si ad hanc
 imitationem cælestis patris subtilius indagandã,
 ex rebus uisibilibus aliquod exemplum sumamus.
 Tradunt enim physiologi naturam esse aquilarũ,
 ut pullos suos contra iubar solis suspendant: & quos
 more parentum irreuerberatis oculis intueri uide
 rint claritatem solis, cum omni diligentia fouent
 & nutriunt. Quos autem terram inspicere uiderint,
 quasi adulterinos deticiunt & contemnunt. Simi
 liter de coruis dicunt, quod tandem pullos suos negli
 gant, quousque similitudinem suam nigrescentibus
 plumis in illis inspiciant. In quibus similitudinibus
 nos mystice monemur, ut si filij dei esse cupimus,
 æternæ claritatis gaudia mentis oculo contem
 plumur, & superni patris similitudinẽ in bonis acti
 bus ostendamus, ut impleatur in nobis illud, quod
 ipse ait in euangelio: Luceat lux uestra coram ho
 minibus, ut uideant opera bona uestra, & glorifi
 cent patrem uestrum qui in cælis est. Teste enim

Luc. 6.

Matt. 5.

Matt. 5.

2. Pe. 2.

Ephe. 5.

1. Ioh. 3.

Nolite iudicare, & non indicabimini. No

Lucę. 17

Mat. 18:

Rom. 14

1. Co. 4.

Coloss. 2

Ro. 14.

lite condemnare, & non cōdemnabimini.] Quę
 ritur, quare dicat, [Nolite iudicare, & non iudica-
 bimini,] cū ipse alibi dixisse legatur: Si uideris fra-
 trem tuum peccantem, increpa illū. Et alio loco:
 Si peccauerit in te frater tuus, uade & corripe eum
 inter te & ipsum solum, Si te audierit, lucratus eris
 fratrem tuum: si autem te non audierit, adhibe te
 cum unum uel duos Ad quod respondendum, quia
 in correptione fraterna hæc discretionis regula te-
 nenda est, ut si manifesta & aperta mala, & uiten-
 tur & reprehendantur ea uero, quæ quo animo fi-
 ant, a proximis ignorantur, nō sunt iudicanda, sed
 potius extra increpationem accipienda. Sunt enim
 quædam opera, quæ & bono & malo animo fieri
 possunt: de talibus periculosum est iudicare, maxi-
 me ne condemnemus. Sicuti, uerbi gratia, uides
 aliquem frequenter non ieiunātem, noli multum
 laudare, neq; multum detestari, quia potest fieri,
 ut propter infirmitatē stomachi ieiunare non pos-
 sit, aut propter appetitum gulæ ieiunare nō uelit.
 Hæc & his similia facile non sunt iudicanda, sicut
 apostolus Paulus dicit: Qui manducat, non man-
 ducantem non iudicet: & qui non māducat, man-
 ducan: ē non spernat Et iterum: Nolite ante tem-
 pus iudicare, quoad usq; ueniat dominus, qui & il-
 luminabit abscondita tenebrarum, & manifesta-
 bit cōsilia cordiū, & tunc laus erit unicuiq; a deo.
 Et alibi, ubi prohibet eos iudicari, q; carnibus uesce-
 bantur, ab his qui non uescebantur, dicēs: Nemo
 uestrum iudicetur in cibo aut in potu. Et itē: Tu
 quis es qui iudicas alienum seruū? Et rursus: Meli-
 us mihi est nō manducare carnem, non bibere ui-
 num, &c. Qm̄ qui alium iniuste iudicat aut conde-

mnat, iuste iudicabitur & condēnabitur. Sunt uero alia opera, quæ per semetipsa manifesta & aperta mala sunt, sicut sunt adulteria, furta, homicidia, rapinæ, ebrietates, & cætera talia. hæc a fidelibus non solum reprehendenda sunt, sed & corrigenda ab illo, qui locum regiminis tenet, atq; iudicanda, maxime ppter illud, quod dominus per prophetam dicit: Si nō amunciaueris iniquitatem suam, sanguinem eius de manu tua regram. Est & aliud discretionis genus in correctione fraterna obseruandum, ut si uerbi gratia occultum est peccatum, occulte corrigas & emendes, ppter hoc quod dominus dicit: Si uideris fratrem tuum peccantem, corripe eum inter te & ipsum solum. Si autem manifestum & publicum est peccatum, publice argue & emenda, propter illud qd Apostolus ait: Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. Et sicut per Salomonem dicitur: Qui corripit palam, pacem facit. Et iterū: Respōde stulto iuxta stultitiam suam. Ad hoc em̄ diuina iustitia statuit in ecclesia, ut esset pastor in populo, princeps in seculo, ut unus peccātes corrigat, alter uero corrigendo negligentes puniat. Quando autem in te frater tuus peccat, cum leni correptione dimitte ei. Vnde & subditur ita. Sed qd nō sufficit declinare a malo, nisi qsq; studeat facere bonū, postq̄ de non iudicandis proximis pceptū dedit, formā cui imprimamus ostēdit, dicens:

Dimittite, & dimittetur uobis.

¶ Quod est dicere: Dimittite peccātibus in uobis, & dimittentur uobis peccata uestra. Non solum em̄ alios temere iudicare non debemus, sed etiam his qui nos iniuste iudicāt, ex corde dimittere. Ig-

X v

Ieze. 3.

Matt. 18

1. Tim. 5.

Pro. 26.

hic uel
de est ali
quid, uel
abūdat.

tur dimittere ad ignoscēda peccata pertinet, iuxta
quod dñs alibi ait: Si dimiseritis hoibus peccata
Matt. 6. corū, & pater uester cælestis dimitter uobis pecca
ra uestra. Et itē: Cū staberis ad orandū, dimitte si
Narc. 11. quid haberis aduersus aliquē. Quod autē ad iugie
Date, & dabitur uobis,

ad dandam eleemosynam pertinet, domino alibi,
dicente: Date eleemosynam, & ecce omnia munda
Luc. 11. sunt uobis. Dimittere enim iniurias debemus, &
eleemosynas dare, ut detur nobis uita æterna, se-
cundū quod dominus dicit. Facite uobis amicos
Luc. 16. de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, reci-
pian uos in æterna tabernacula. Et forte quod
daretur a uobis si quæreres, subiunxit, dicens:

Mensuram bonam & confertam & coa-
gitatam & superfluentem.

¶ Mensura enim bona a bonorum omnium remu-
neratore dabitur, quando pro minimis maiora re-
pendet, pro terrenis cælestia, pro transituris man-
sura. Quæ bene conferta dicitur, id est, plena & p-
fecta: & coagitata, quæ ex nulla parte inanis erit &
uacua. Superfluentem, id est, superabundantem.
Hæc enim mensura plena, perfecta, & superabun-
Mat. 25. dans fideli seruo dabitur, quādo dicitur: Euge ser-
ue bone & fidelis, quæ super pauca fuisti fidelis, super-
multate constituā, intra in gaudiū dñi tui. Et quia
de gloria beate patrie, postquā accepta fuerit, nul-
lus locus a mittendi erit. recte dictum est:

Dabunt in sinum uestrum.

¶ Sicut enim de ea re, quam in sinu habemus, certi
securitatis sumus, ita postquam in gremio regni cæ-
lestis collecti fuerimus, æterna securitate firmi eri-

mus, Iohanne in Apocalypsi dicente: Absterget deus om̄em lachrymam ab oculis eorum. Et quia deus redditurus est unicuique secundum opera sua, adhuc subinfertur: Apo. 2as
Mat. 16^c

Eadem quippe mensura, qua mensi fueris, remetietur uobis.] Si enim in nobis peccantibus libenter dimittimus, & deus, omnipotens clementer dimittet nobis peccata nostra. Vnde quotidie in oratione eum poscimus, dicentes: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Qui ergo peccati in se dimittere nō uult, uane & superflue a domino postulat, sicut ipse dicit: Si non dimiseritis hominibus peccata eorū, nec pater uester cælestis dimittet uobis peccata uestra. Vnde & Salomon: Homo homini seruat iram. &c. Et iterum: Dimitte proximo nocenti te. Et alibi: Deprecanti, te dimitte ei, & peccata soluentur. Qui enim pro deo in præsentī uita maiorem laborem assumpserit, & huberiores elemosynas tribuerit, maiorem remunerationē in æterna uita recipiet, teste Apostolo qui ait: Qui parce seminat, parce & metet. Et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus metet uitā æternā. Mat. 6^c
Eccī. 28°
2. Co. 9°

Dicebat autem illis & similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveā cadunt?] In hac similitudine dñs scribas & pharisaeos specialiter percutit, q̄ locū magisterij indigne usurpant, dñm deserētes, ut dñs alibi ait: Mandatū dei trāscredimini, p̄pter traditiones uestras. Qui cū cæci essent, ita ut se cecos esse nesciret, magistri in populo fieri nō erubescbāt: nō lucrū aiarū quærentes, sed lux iactātix & cupiditati Matt. 15^c

consulentes, non ut populo pdesent, sed ut honorabiliores & doctiores in eo apparent, amantes primos recubitus in cenis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & uocari ab hominibus rabbi. Quia enim illum uidebant, qui dixit: Ego sum lux mundi, & non eum agnoscebant, proculdubio caeci erant, sicut dominus dicit: Sinite illos, caeci sunt, & duces caecorum. Cum q; populum docerent quod nesciebant, & ipsi caeci caecis ducatum praebentes, utriq; in foueam cadebant, sicut dominus alibi exprobrat eis dicens: Vae uobis scribae & pharisaei legisperiti, qui tulistis clauem scientiae. Et alio loco sic: Vae uobis scribae & pharisaei hypocritae, q; clauditis regnum caelorum ante homines: uos enim non intratis, nec alios intrare sinistis. Sed cauendum nobis est, ne uitia scribarum & pharisaeorum ad nos transeant, ut quod in illis reprehendimus, in nobis inueniatur. Sunt enim nonnulli, qui antequam discipuli fiant, magistri fieri appetunt: & quibus non est sanctitas in moribus, nec maturitas in aetate, neq; doctrina in sermonibus suffragatur, inuerecunde locum regimini appetunt: & ideo magistri erroris fiunt, quia discipuli ueritatis esse noluerunt. Cum enim aliquis peruerse uiues, docendi officium indigne suscipit, qsi caecus caeco ducatum praebere praesumit, & ideo ambo in foueam cadunt: quia & ille indigne praestit, & iste malum exemplum sequitur, ac per hoc utriq; in errorem incidit. Inde Iacobus dicit: Nolite fieri plures magistri. Omnis enim qui uiam ueritatis alijs ostendere desiderat, cautissime cauere debet, ne aliter uiuat quam doceat, nisi qualiter uixit Christus & docuit. Vade & subditur:

Ioh. 8.
Mat. 15.

Luc. 11.

Mat. 23.

Iac. 2.

Non est discipulus super magistrum. Per
fectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

¶ Solec nanq; in humanis disciplinis cōringere, ut
discipulus per acumen mēris antecellat magistrū.
Magister ergo in hoc loco ille intelligitur, qui ali
bi ait: Vos uocatis me, magister & dñe, & bene di-
citis. Et item: Nec uocemini magistri, unus enim
est magister uester qui in cælis est. Quę sententia
a superioribus pendet, ubi dictū est [Dimitte, &
dimittetur uobis: date, & dabitur uobis.] Ac si dice-
ret: Si magister uester, cū possit ut deus, suas noluit
uindicare iniurias, & uos pfecti esse poteritis di-
scipuli, si in: er psecutiones nō iniurias repēdatis,
sed patientiam exhibeatis. Nō q; ita pfecti esse pos-
simus, sicut ipse ait, sed p modulo nostrę capaci-
tatis humilitatē & māsuētudinē illius imitari de-
bemus, illi ueri magistri exemplū sequētes, q; ait:
Discite a me, q; mitis sum & humilis corde. Sunt
aliquāti, q; in aliorum uitijis corrigendis duriores
& distriētiore apparent, cum in suis blandiores
& leniores existant. Vnde & subditur:

Ioh. 13.

Mat. 23.

Mat. 11.

Quid autem uides festucam in oculo fra-
tris tui, trabem autem quę in oculo tuo est,
non consideras? ¶ Quātum inter festucam & tra-
bem, tātum inter peccatum maius & minus distat.
Quod ut manifestis intelligatur, unum e cunctis
in medium pferamus, uerbi gratia, ira subitanea
festuca est: inueterata autem, trabes efficitur. Et
ira quidem subitanea oculum mentis perturbat,
sicut per Prophetam dicitur: Turbatus est prę ira
oculus meus. Odium autem mentem exæcat, te-
ste Iohanne apostolo, qui ait: Qui odit fratrem su

Psal. 6.

1. Ioh. 2.

a. Ioh. 2. *um, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo uadat, quoniam tenebrae excecauerunt oculos eius. Qui enim odium in corde seruans, fratrem subito iraculentem durius reprehendit & diiudicat, quasi de alterius oculo festucam eijcere nititur, in suo trabem non uidens. Sed quia cuius uita despicitur, illius praedicatione contemnitur, recte subiungitur:*

Et quomodo potes dicere fratri: Frater, si ne, eijciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non uidet?

Qui enim alterius minima peccata uult corrigere, necesse est ut primum sua corrigat & emendet, ne quando dicat illi deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?

Psal. 49. *Tu uero odisti disciplinam, & periecisti sermones meos retrorsum. Qui enim alterius uitam discutere debet, purum oculum mentis necesse est ut habeat, sicut Apostolus ad Timotheum scribit. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, tanquam dei dispensatorem. Vnde domitius adhuc admonendo subiungit, dicens:*

a. Tim. 2.

Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. Hypocrita graece, latine simulator dicitur uel subauratus quo nomine illi censentur, quia aliud ostendunt exterius, & aliud seruant interius.

Mat. 23. *Tales dominus in euangelio increpat, dicens: Uae uobis scribae & pharisaei hypocritae, quoniam similes estis sepulchris dealbatis, quae a foris apparent hominibus speciosa, intus uero plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia. Sic & uos quidem a foris paretis hominibus iusti, intus autem pleni*

estis hypocriti & iniquitate. Quam graue nanque
 uitium sit hypocritis, beatus Iob ostendit, cum ait: **Iob. 1. 19.**
 Non enim ueniet in conspectu domini omnis hy-
 pocrita. Et iterum: Congregatio hypocritarum
 sterilis. Et, Simulatores & callidi prouocant iram **Iob. 15.**
 dei. Et Salomon: Simulator ore decipit amicum **Iob. 36.**
 suum. Pessimum quippe genus est hypocritarum, **Pro. 11.**
 qui in hoc seculo carnē macerāt, & in futuro mer-
 cede priuantur: quia sicut dominus ait, Recepe- **Mat. 6.**
 runt mercedem suam. Sunt enim nonnulli qui cū
 feru sint uitiorum, ut appareant hominibus iusti,
 aliena peccata acriter corrigunt, de qualibus scri- **Eccl. 19.**
 ptura dicit: Est correctio mēdax in ore contume-
 liosi. Talibus conuenit quod dominus ait: [Hy-
 pocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tūc
 perspicies ut educas festucā de oculo fratris tui.]
 Neque hæc dicentes, aliquem a fraterna correpti-
 one prohibemus, maxime cum sicut Iacobus apo **Iac. 5.**
 stolus ait: Qui conuerti fecerit peccatorem ab er-
 rore uīæ suæ, saluabit animam eius a morte, &
 operit multitudinem peccatorum. Sed quotiescū
 que fratrem peccare uidemus, nostræ fragilitatis
 memores, benigne & leniter corrigere debemus, **Gal. 6.**
 monente Paulo apostolo: Fratres, & si præoccu-
 patus fuerit homo in aliquo dilecto, uos qui spi-
 ritales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenita-
 tis, considerans teipsum, ne & tu tenteris. Cum au-
 tem aliquem incorrigibiliter uitijs inhærere con-
 spicimus, zelo rectitudinis accensi, durius increpa-
 re debemus exemplo illius qui ait: Vidi præuari- **Psal. 118.**
 cantes, & tabescebā. Et iterum: Nonne q̄ oderunt **Psal. 138.**
 te domine, oderā: Perfecto odio oderam illos. Tūc
 em̄ sine culpa irasci uidemur, quā do talē asperita

tem non ira, sed zelus format, in exemplū Moysi, qui exijt a Pharaone iratus nimis, quia eius nequitiam incorrigibilem uidit.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN. I. Petri. III.

Charissimi, Omnes unanimes in oratione estote. Et reliqua.

Fraternitatis unanimitas ueluti urbs inexpugnabilis, hostiū nō patet insidijs. Habet enim sancta ecclesia, ut Salomon ait, castrotrū actionem ordinatam, quam tyranni & persecutores una

Can. 2.

cum autore suo diabolo nō ualent irrumperere: quia in uniente Christo nec martyres persecutio, nec uirgines carnalis delectatio, nec misericordes cupiditas, nec humiles temporalis gloriæ denuncit ambitio. [compatientes.] Sicut enim gaudere debemus cum gaudentibus, ita & flere cum flētibus,

2 Cor. 11

sicut Paulus faciebat apostolus qui dicebat. Quis infirmatur, & ego nō infirmor. [fraternitatis amatores.] Qui ergo amat homines, aut qui iusti sunt, aut ut iusti sint amare debet, sicut & seipsum amare debet, aut quia iustus est, aut ut iustus sit. Dilectionem autem fraternam quātum commendat Io-

1. Ioh. 2.

hannes apostolus, attendamus: Qui diligit, inquit, fratrem suum quē uidet, in lumine manet, & scandalum in eo non est. Et item: Dilectissimi, diligamus nos inuicē, quia dilectio ex deo est. Et omnis

1. Ioh. 4.

qui diligit ex deo natus est, & cognouit deum. Et dominus inquit: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem. Et in hoc scient omnes quia mei

Ioh. 13

estis discipuli, si uos inuicem dilexeritis. [Misericordes.] Scriptū quippe est: Facere misericordiā,

Pro. 21.